

KÁLD

TARTALOM

1.	BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ	3-5 old.
2.	KÁLD BEMUTATÁSA	6-12 old.
3.	ÖRÖKSÉGÜNK	15-30old.
4.	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA	31-43old.
5.	A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK	44-74old.
5.1.	ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	44-71old.
5.2.	KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA	72-74old.
6.	JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK	75-80old.
7.	JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK	81-84old.

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

„Bajor tölgyek tövén, Spessartban volt hazám:
Majna-mosta Lohrban ringatott jó anyám,
De több mint fél-század: magyar lett új honom,
S magam-ültette tölgy borul a síromon.”

Scherg Lőrinc

Az építészetet szokás sokféle hasonlattal jellemezni, de az minden leírásban azonos, hogy az építészet sokrétű, összetett alkotás. Ötvözi a tudomány, a technika és a művészet elemeit. Egy-egy építészeti mű a maga összetettségében a környezettel együtt érvényesül és a környezet, valamint a házak összessége a település.

A kézikönyv bemutatja Káld község településképi arculatát, a természeti környezetét, épített örökségi és természeti értékeit, minden elemeket, melyek a településre jellemzőek.

A kiadvány segítséget szeretne nyújtani az építtetőknél, ahhoz, hogy a saját elképzeléseiket megvalósítva, környezetbeillő épületet építsenek. A tervezők számára pedig a település bemutatásán keresztül iránymutatást ad arra nézve, hogy Káld településképi arculatába milyen épületek illenek, mi a hagyomány, mi a követendő példa.

Reményeink szerint a településen élők átlapozva a kézikönyvet felfedezik Káld értékeit. Mindazon szép épületek és környezet, amelyek mellett a mindennapok rohanásában elmennek, most más perspektívában látszik és rámutat arra, hogy környezetrendezéssel, tudatos fejlesztéssel egy település értékeit megőrizve milyen településképet alakíthat ki, mely az ott élőknek otthonos, szép környezetet teremt.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelezőnek, azonban figyelembevételükkel elkerülhetjük, hogy a település karaktere megváltozzon, elősegítjük, hogy a kialakult jellegét megőrizze és erősítse azt.

A kézikönyv nem egy lezárt mű, hanem folyamatosan formálódik a létrejövő újabb és újabb épületek, műtárgyak, természeti környezet folyamatosan alakítják, bővítik tartalmát.

A kézikönyvben nem tudjuk feltárni a település egészét, nem tudunk bemutatni minden épületet, de törekszünk a legjellegzetesebb, a település karakterét, arculatát meghatározó példákat bemutatni a teljesség igénye nélkül.

Célunk, hogy a kézikönyvet olvasó, lapozgató reális képet kapjon Káldról és áttanulmányozva a kézikönyvet kibontakozzon előtte a településkép.

Ajánljuk mindazok figyelmébe, akik építkezni, felújítani, bővíteni szeretnének és azoknak is, akik csak álmodoznak, vagy szeretnék jobban megismerni környezetüket, és ajánljuk azoknak is, akik érdeklődnek a település iránt.

2. KÁLD BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Káld, mely a történelem folyamán több kisebb településből - úgy mint Felső Káldból, Alsó Káldból, Lánctól, Gulácsból és Tacskándból tevődött össze. Vas megye keleti szélén a sárvári járásban a 17°3' hosszúsági és 47°9' szélességi kereszteződés tájékán fekszik.

Tengerszint feletti magassága:

Legalacsonyabb Kódó hídnál: Adria f.: 132m

Legmagassabb Pörösön: Adria f.: 216m

Évi átlagos középhőmérséklet: 9,6 °C

Évi csapadékmennyiség: 590mm

A község határában két patak található. Az északi részen a „Folyás” patak, a másik patak a „Kódó” amely a község keleti határmezsgyéjét is jelöli.

Káld igazgatási feladatait a Nyőgéri Közös Önkormányzati Hivatal látja el (székhely: Nyőgér), Káldon állandó kirendeltség működik.

Káld összterülete:	4243,0 ha, melyből a
belterület	130,0 ha
kültérület	4088,0 ha
zártkert	25,0 ha

Önkormányzati Hivatal kirendeltsége és Posta épülete

A külterület 63%-a szántó és gyeper, 37%-a erdő, mely a szomszédos községek erdőterületeivel csatlakozva együttesen alkotják a Farkas erdőt. Nevét Farkas János hajdani sárvári földesúrtól kapta. Az erdőn áthalad az Országos Kéktúra útvonala.

Káld mezőgazdasági jellegű település.

Lakóinak száma: 1060 fő
ebből: 18 év alatti: 172 fő
19-50 között: 488 fő
51-60 között: 173 fő
60 felett: 227 fő

Vállalkozások száma: 108 db
Őstermelők száma: 24 fő, ebből 10 fő állattartással foglalkozik (baromfi, juh, kecske, sertés, szarvasmarha, háziméhek). 14-en foglalkoznak szántóföldi növénytermesztéssel, konyhakerti növényekkel.

Gazdálkodó szervezetek, üzemek:

- Sárvári Mezőgazdasági Zrt. fő profiljai: növénytermesztés, állattartás és komplex szolgáltatás-ként vállalnak betakarítást, szállítást, terményszárítást.
- Szombathelyi Erdészeti Zrt. fő profiljai: erdőgazdálkodás, vadászat, szálláshely és konferencia terem szolgáltatás

Hidegkúti Vadászház

- Coop üzletlánc (vegyesbolt)

A község csak közúton, a 84-es számú főútról, leágazással közelíthető meg. Vasútvonal nem halad át a településen, mert 1975. május 31-én megszüntették. Azóta a személy és teherszállítás közúton történik.

A belterület utcák 95%-a szilárd burkolatú és járdával ellátott. Kiépített a villamosenergia, a vezetékes víz, a vezetékes gáz és vezetékes telefonhálózat. Elkészült a szennyvízcsatornázás és a kábel TV.

Káldon műemléki védelem alatt áll:

- Római Katolikus Templom és ex-lege környezete
- Maróthy kastély (Hubertus vendéglő)
- Gyógyszertár épülete (Káldy kastély) és ex-lege környezete
- Szitai volt ménesistálló

Római Katolikus Templom:

Káldon már a XIII. században volt két templom, de a törökök mindkét templomot leégették és lerombolták.

A keresztelő Szent Jánosnak szentelt templomot 1752-ben építették, melyet Anreith János 1798 körül átépített. Főoltárképét és a Szent Kozma és Damján mellékoltár képeit Dorfmeister István festette. Orgonáját 1936-ban az Angster gyár építette.

Gulácsi Farkas János, majd később fiai lettek a templom kegyurai, akik nagyon sok anyagi áldozatot hoztak a templomért. Ugyancsak a Gulácsi család készítette a stációs képeket is az 1790-es években, amelyeket Ferences szerzetesek készítettek kolostoraikban. A templomban található szobrokat többségében tiroli faragó művészek készítették. A Szűz Mária szobor különlegessége, hogy egy tömb vadkörtefából van kifaragva. Az 1850-es években Felső-Káldi Káldy Sándor lett a templom kegyura. Az ő idejében készült az orgonás kórus, valamint két haranggal is gazdagodott a templom. Ő festette meg Dorfmeister Istvánnal a mellékoltár képet, amely Szent Kozma és Damján gyógyító orvosokat ábrázolja. Az 1880-as években a templom kegyura a Maróthy család lett, több mint 50 évig. Ez idő alatt épültek meg az oldalsekrestyék, a kórusokkal együtt.

A Maróthy család ajándékozta a templomnak azt a fából faragott, 24 karátos arannyal bevont csillárt, ami restaurálás után a mai napig is díszíti a templomot. A gyóntatósekrestye az oratóriummal együtt 1897-ben épült. 1937-38-ban részesült komolyabb tatarozásban és 1994 után. A templom alatti kriptába a gulácsi Farkas család elhunyt tagjait temették utoljára 1931-ben. A szentély freskóit a XIX. század elején olasz festőművészek készítették, amit szintén a közelmúltban restauráltak Závori Zoltán festőművész vezetésével. A torony külső ékessége a toronyóra volt, ami 1851-től 1943. december 31-ig kézi felhúzással működött, a torony mint a négy oldalán mutatta az időt és hangos ütéssel jelezte a negyed, fél, háromnegyed és egész órákat.

Jelenlegi harangok:

1. Mária harang - 213 kg, 73 cm átmérőjű, C hangú
2. Kis harang - 92 kg, 57 cm átmérőjű, E - hangú
3. Lélek harang - 56 kg, 46 cm átmérőjű, G - hangú

Maróthy kastély (Hubertus vendéglő) késő barokk stílusban épült, 1790 körül, át lett alakítva eklektikus stílusban, 19. század második felében.

Káldy kastély, (Gyógyszertár épülete) késő barokk stílusban, 1800 körül épült. Belsőben stukkódíszes szobák.

Káldy kastély, (Gyógyszertár épülete)

Lajos-major. A volt ménes istálló romantikus stílusban épült.

A ménest Estei Ferdinánd (V. Ferenc főherceg) modenai uralkodó alapította. A tenyésztési irányzat olyan lovakat kívánt létrehozni, melyek a gazdasági nehéz munkát is képesek lesznek elvégezni, és az ügetést is bírják. 1852-ig a Nóniust tenyésztették, majd 1853 és 1863 között az Arabs vonalat erősítették. Ezeket a Radautzi udvari ménesből, Mezőhegyesről, és Bábolnáról szerzett ménekkel tenyésztették. 1864-ben már angol félvér mént hoztak Mezőhegyesről, majd 1870 után angol telivér ménekkel fedeztettek. A ménes 1892-ben 170-180 db lóból állott: 12 db telivér, 44 db félvér anyakancából. A többi fiatal ló és csikó volt. Az alapszín sötét pej (meggyepej) a lovak átlagos magassága 170-180 cm volt.

A ménesből először 1890-ben léptek versenypályára a csikók. Az első győztes „Sziporka”, mely meghozta a gróf Erdődy Károly színeiben a ménes számára a diadalt, de még Tökfilkó, Hogyne és Herpenyő is a legjobbaknak bizonyultak.

Méneskönyvet 1826 óta vezetnek. A ménest Bischl Ottó bajor királyi őrnagy vezette hosszú ideig, nagy hozzáértéssel és gondossággal.

Természetvédelem alatt áll az Avasi erdő részen lévő „Lajos Bükkös” és természet-védett fák és a Káld-József major idős kocsányos tölgy tanúfái. Az Avasi részen lévő Lajos bükköst, sok turista felkeresi. A banyafák a közelmúltban haltak el, most a Józsefmajori részen élnek 300-400 éves tölgyek, melyek természetvédelem alatt állnak.

Káld értékes területe a már említett - mezőgazdasági területen lévő - 25 ha kiterjedésű zártkert. Ezen területen található szőlő, gyümölcs / faültetvény és konyhakerti növénytermesztés. A területen több épület található amelyeknek nagyobb része préház. Ezen terület a településrendezési tervben leendő üdülőterületként szerepel, de ennek megvalósítása még nincs folyamatban.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

A honfoglalás és a tatárok kivonulása között közel 350 év telt el. Olyan dokumentum nem található amely ebből az időből származna. A község pogány eredetű neve egy XIV. században keletkezett okirat azt sugallja, hogy Káld a Honfoglalás után, de még az Államalapítás előtt keletkezett. Az eredeti Káld nem a jelenlegi helyén volt. A Kemenesaljai település első okleveles említése 1855-ben volt. Elődeink a törökök elől menekülve itt bújtak meg, mert akkor ezt a részt sűrű erdő borította. A törökök mindent porig égettek és leromboltak. Eleink jobbnak látták ha itt maradnak. Mindez történt 1530-32 táján, kb 485 évvel ezelőtt.

Ahogy az előzőekben már írtunk Káld több kisebb településből tevődött össze. Ezek: Felső Káld, Alsó Káld, Lánc, Gulács és Tacskánd. Ezek a települések különböző időpontokban csatolódtak Káldhoz. Lánc az 1700-as években, Gulácsot 1695-ben, Tacskánd pedig 1960-ban lett a Káld része.

A község névadója Árpád egyik unokája - Levente fia volt Kál. Ő birtokolta a Balatonfelvidéki Káli-medencét is. Így kapta a község a Káld nevet. Azon a területen, mely most a káldi határt képezi, a történelem folyamán az alábbi nemes földesúri családok éltek: Belkus, a sárvári Váruadalom mindenkori ura; a Páris alapította Káldy; a Seve-red alapította Káldy; Marczellfalvi; Kámi; dönrönteí Hinfy; Gordovai; Uky; Széky; Csányi és Sághy; gulácsi Farkas; Röhler és Lánci-Búza; mo nyonyéki Ellerbach; gróf Erdődy és a Battyány-család hercegi ága.

1535 táján, - a jelenlegi templomunktól északi irányban 20 lépésnyi távolságra, építettek egy kicsi templomot, aminek tornya is volt. Védőszentje ennek is ugyanúgy, mint annak, amit leromboltak a törökök, Szent Kozma és Damján lett. A templom körül temető volt 1781-ig. Esztei Ferdinánd modenai uralkodó 1805-ben megvásárolta a sárvári Váruadalmat - Káldon is földesúr lett. 1877-ben a község nagyobb része leégett, felmérhetetlen nagy kárral.

„Az építészet egyik szépsége az, hogy minden alkalommal olyan, mintha előlrol kezdődné az élet.”

(Renzo Piano)

Római katolikus templom

A XVIII. század közepe táján kezdtek épülni az ún. cselédházak. 1800-ban Káldon 49 ház volt, 1857-ben 1068 fő lett a lakosság száma. 1852-ben indult meg az építkezés a Zsibagyöpon. 1923-ig csak ott lehetett építkezni. A Berzsényi Dániel utca északi végén, a Széchenyi István utca, Mária utca, Kossuth Lajos utca, József Attila utca a Prépost féle háztól nyugatra és a Dózsa György utca északi oldala épült a Zsibagyöpre. Ott kapott helyet a „Temető” (két esetben is) mellette anyaggödör, (most erdő) és a futballpálya is. 1945-től 2000-ig épült 169 ház. 2000-től napjainkig néhány darab.

Egyéb építkezések voltak még a Kultúrház 1958-59, Iskola 1960-61, Politechnikai műhely 1968, 50 férőhelyes óvoda 1962-64, Ravatalozó 1965, Tűzoltószertár 1966, Járdá építés 1968-69, Buszváró és segélyhívó telefon 1969.

Ravatalozó

Kultúrház

A település sajátos táji emlékei közé tartoznak a kőkeresztek és a köztéri szobrok.

Káldi kőkeresztek

Egy településről a keresztek alapján megállapíthatjuk vallási hovatartozását. Keresztet, mint a keresztény világnézet szimbólumát valakinek, vagy valaminek az emlékére, vagy hálából állítottak. Káld községben és határában 11 db kőkereszt található. Eszmei értékük mellett, elsősorban szakrális értéket képviselnek. Állapotukat tekintve, annak ellenére, hogy 150-200 éves alkotásokról van szó, jó állapotban vannak, köszönhetően a Rózsafűzér Társulati tagoknak, akik rendbetételükről rendszeresen gondoskodnak. Tekintve, hogy az említett alkotások nem minősülnek mű emlékeknek, de a falu számára felbecsülhetetlen értéket képviselnek. Építtetőik hívő keresztény emberek lévén, fontosnak tartották, hogy e szakrális értékek lakóhelyük közvetlen közelében is jelen legyenek.

kőkeresztek:

- Templomkertben. Állíttatta: Góczán István
- A régi katolikus iskolafalnál. Állíttatta: az Egyházközség.
- Nagy Ferenc háza előtt. Állíttatta: Horváth Károly.
- Folyás patakánál. Állíttatták: A katolikus hívek.
- Köcski útban. Állíttatta: Farkas László
- A volt vasútállomásnál. Állíttatta: Komáromi Mihály.
- Lánci-útban. Állíttatta: Szabó Gergely
- Pusztaláncon. Állíttatta: Esztei Feredinánd (V. Ferenc főherceg).
- Újhegyen. Állíttatták: A hegyesgazdák.
- Temetőben. Állíttatták: A katolikus hívek

Nagy Ferenc háza előtti kereszt

Újhegyi kereszt

Pusztalánci kereszt

Kőhídi kereszt

„Gércei hegy” káldi kapui kereszt

Köcski kereszt

Templomkerti kereszt

Missziós kereszt a templom falán

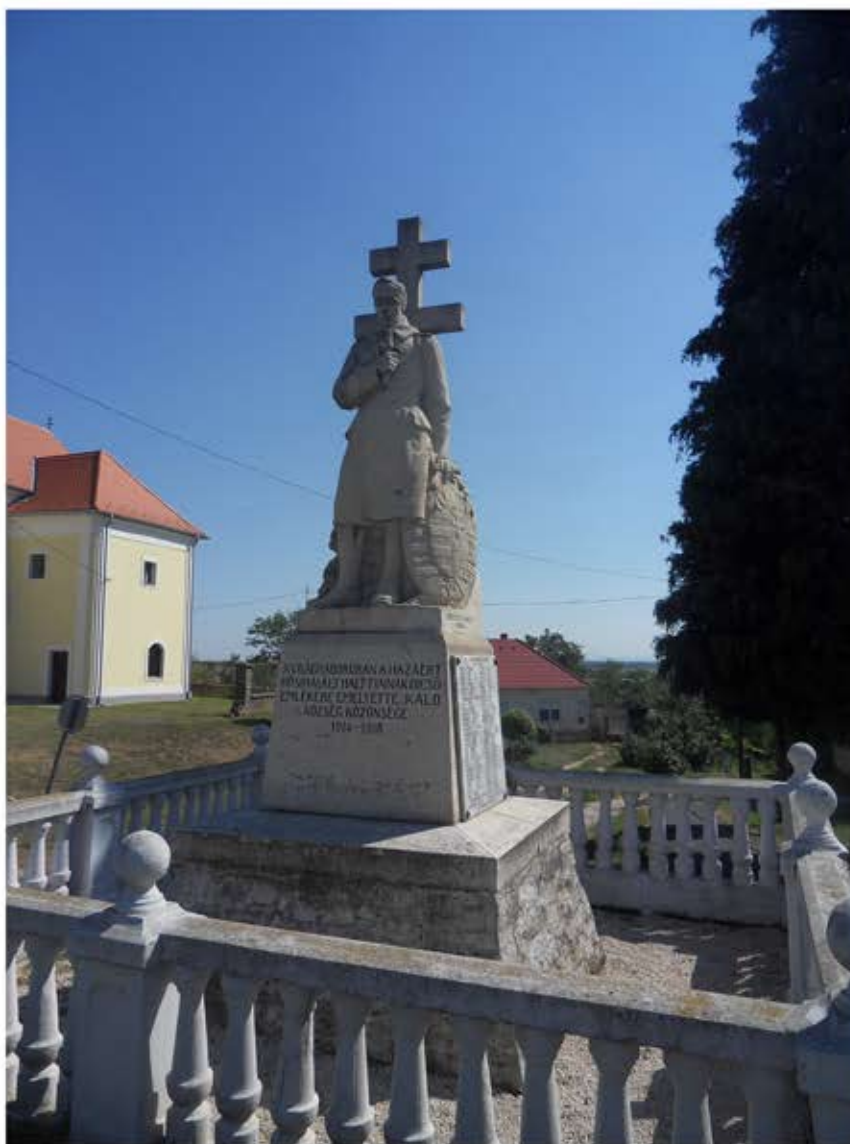
Temetői kereszt

Vasútállomási kereszt

Köztéri szobrok

Hősök szobra. Készítette: Csiszér János szobrász. A bekerülési költségek közadakzásból jöttek össze. A szobor lábazatának hátsó részén az els világháborúban elesett hősök névsora olvasható, a déli oldalon pedig a második világháborúban elesettek nevei szerepelnek. Ez utóbbi táblát készítette: Rúza László kőfaragó-vésnök. A szobor leleplezése 1924. október 7-én történt, ünnepi beszédet mondott: Virágh Miklós római katolikus plébános, Tompa Mihály ág.evangelikus lelkész és vitéz Németh Ferenc jegyző. A II. világháborúban elveszett hősök táblájának avatására 1988. május utolsó vasárnapján került sor - ünnepi beszédet mondott prof. Dr. István Lajos a Vas Megyei Vértranszfúziós Állomás Igazgatója és Zseli István a Községi Hazafias Népfront Bizottság Elnöke.

Szentháromság szobor. Ez a szobor Felső-Káld és Alsó-Káld határán áll. Mögötte volt két sziklatömb, amit 1938-ban tűntettek el

Mária szobor. Virágos-
kert öleli, amit a körülötte
lakók gondoznak. Az utca is
tőle kapta a nevét.

Nepomuki Szent János szobor.
Az az épület, melynek falába süllyesztve áll,
1944-ig „Községháza” volt. Káld 1922.
március 15-én lett nagyközség, akkor lett Káldon jegy-
zőség, és az is abban működött.

Szent István szobor 2001.

Az élet lángja szobor 1989.

Keresztelő Szent János szobor

Domborművek, emléktáblák

Tavaszköszöntő, Berzsényi utca 5.

Széchenyi István, Széchenyi utca 1.

Rákóczi Ferenc, Rákóczi utca 1.

Berzsényi Dániel, Berzsényi utca 2.

Káldi György-dombormű. Káldi György (1573 - 1634) jezsuita bibliafordító Nagyszombatban született, de a vélhetően a felsőkáldi Káldy családból származott. A neki emléket állító relief Káld központjában egy téglából rakott posztamenten látható.

Az "Anya gyermekével" dombormű a Mária u. elején egy képoszlopon látható.

A relief Németh Mihály azon alkotásai közé tartozik, amelyek, mintegy kiegészítve az utcanévtáblákon olvasható információkat, emléket állítanak az utca névadójának.

Scherg Lőrinc kilátó

Káld község határában fekvő Farkas-erdő magaslati pontján épült meg a Scherg Lőrinc főerdőmester nevét viselő kilátó. A vasi szoknyás haranglábakat idéző architektúrájú, faszerkezetű kilátó megépítése fontos része a 7200 hektáros erdőségben 2014-ben megvalósított közjóléti fejlesztéseknek. A kilátót 2015. április 22-én adták át.

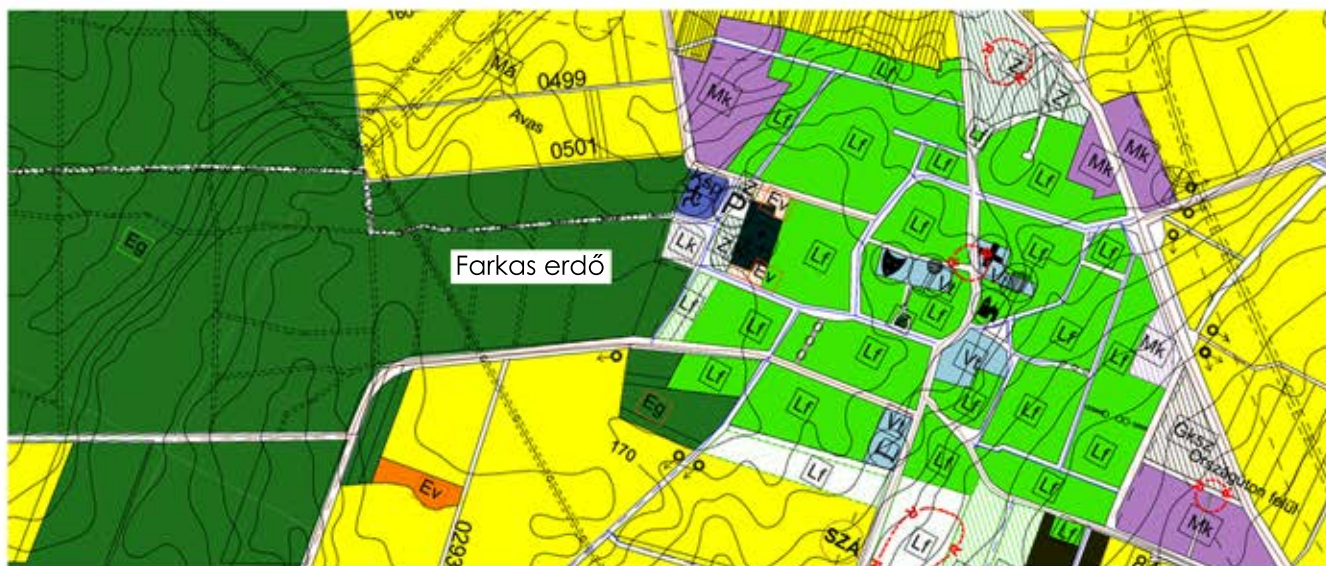
A kilátó az Országos Kéktúra-útvonal nyomvonalának turisztika fejlesztéseit is szolgálja. Nevét a Farkas-erdő megújítójáról, Scherg Lőrinc főerdőmesterről kapta a nevét.

Scherg Lőrinc síremlék.

Scherg Lőrinc kilátó.

Farkas-erdő: Térkép részlet Káld kül- és belterületéről

Farkas-erdő: Műholdkép

Mária utca hrsz.: 195
evangélikus torony

Helyi védelemre javasolt épületek:
Javasoljuk, hogy a Mária utca hrsz.: 195 alatti evangélikus torony, a Berzsenyi utca 14. kocsmá (vendéglátóipari épület) volt szegényház hrsz.: 158/4, a Berzsenyi utca 12. védőnői szolgálat (egészségügyi intézmény) hrsz.: 158/3, Pusztalánci kastély és lóistálló épület, Árpád utca 22. hrsz.: 419. helyi védelem alá helyezését.

Berzsenyi utca 14. kocsmá (vendéglátóipari épület) volt szegényház
hrsz.: 158/4

Berzsenyi utca 12. védőnői szolgálat (egészségügyi intézmény) hrsz.: 158/3

Pusztalánci lóistálló

Káldy család sírkertje

Pusztalánci kastély

Árpád utca 22. hrsz.: 419

Helyi védelemre javasolt síremlékek: Nagy Katalin síremléke Temető, Horváth József síremléke a temetőben, Horváth Pál síremléke a temetőben, Káldy család sírkertje

Helyi értékmegőrző szervezetek:

Települési Értéklub:

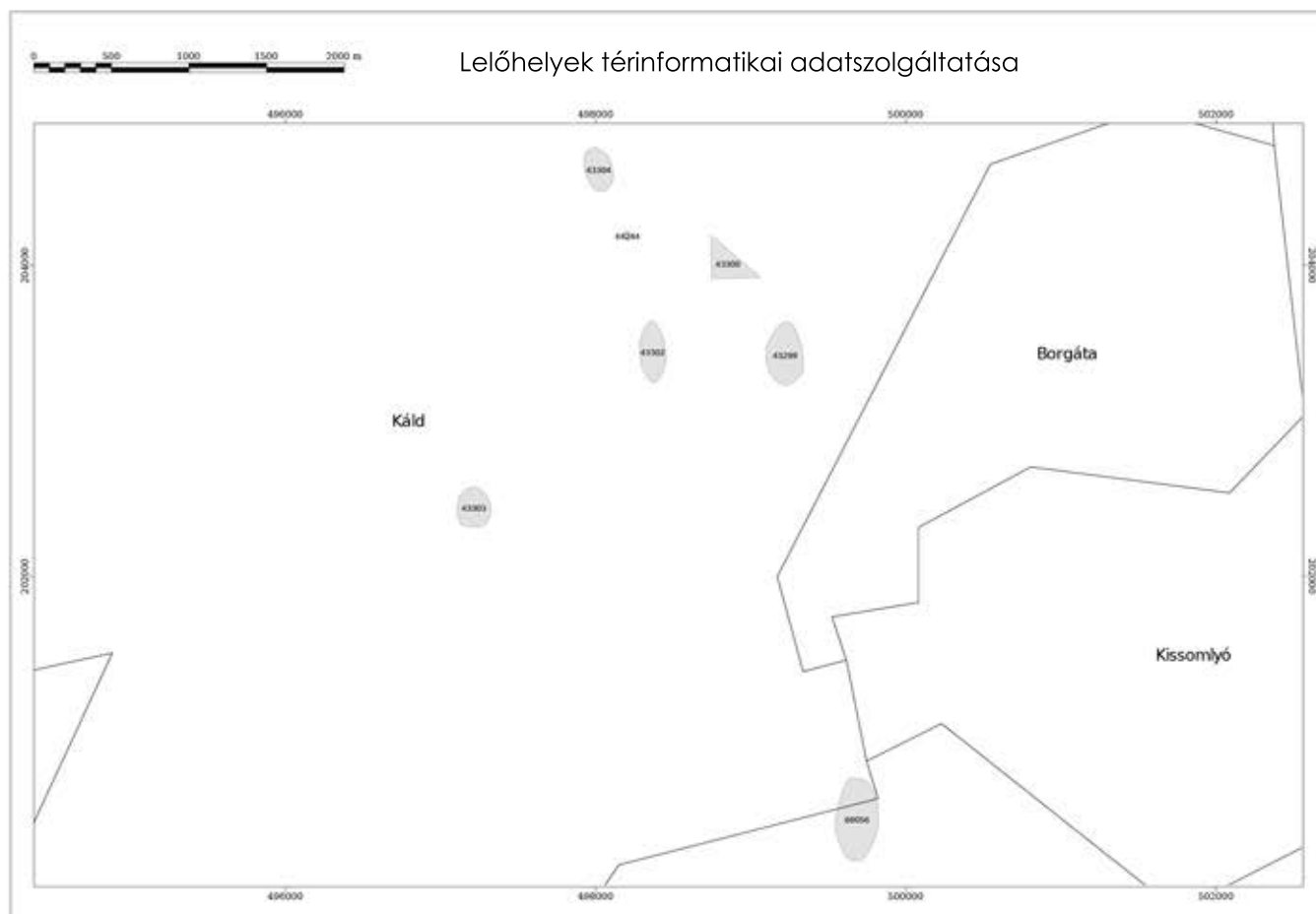
2015. május 4-én alakult. A Települési Értéklub havonta egy alkalommal tartja megbeszéléseit. Káld Község Önkormányzata Képviselő-testületének Ügyrendi Bizottsága látja el a települési értékek azonosításával, nyilvántartásba vételével, dokumentálásával kapcsolatos feladatokat, valamint továbbítja a Megyei Értéktár Bizottsághoz. A bizottság feladata a települési értékek gyűjtésének elősegítése, támogatása, az értékek megismertetése.

Káldi Rózsafüzér Társulat:

A Káldi Rózsafüzér Társulat 1918-ban alakult meg. Virágh Miklós plébános úr vezetésével. Azóta is működik, és a Társulat bevételeiből nagyon sok értéket meg tudtak menteni a hívek, felújítással, restaurálással, harangok villamosításával, templomi hangerősítők, szerelvények, miseruhák vásárlásával.

Régészeti lelőhelyek:

azonosító	megye	település	lelőhelyszám	név	védelem
43299	Vas	Káld	1	Országúton alul-dűlő	szakmai
43300	Vas	Káld	2	Országúton felül-dűlő	szakmai
43302	Vas	Káld	3	Baba Tüссő-dűlő	szakmai
43303	Vas	Káld	4	Zártkertek-közelében	szakmai
43304	Vas	Káld	5	Sándorkert-dűlő	szakmai
64244	Vas	Káld	6	Káldy kastély előtti terület	szakmai

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

Az örökségünk fejezetben leírtuk a község kialakulásának fejezeteit, a mai állapot kialakulását.

A község jelenlegi állapotában falusias beépítésű, egyediségét a külterületi zártkert adja. Az utcák gyűrűszerűen vannak kiépítve.

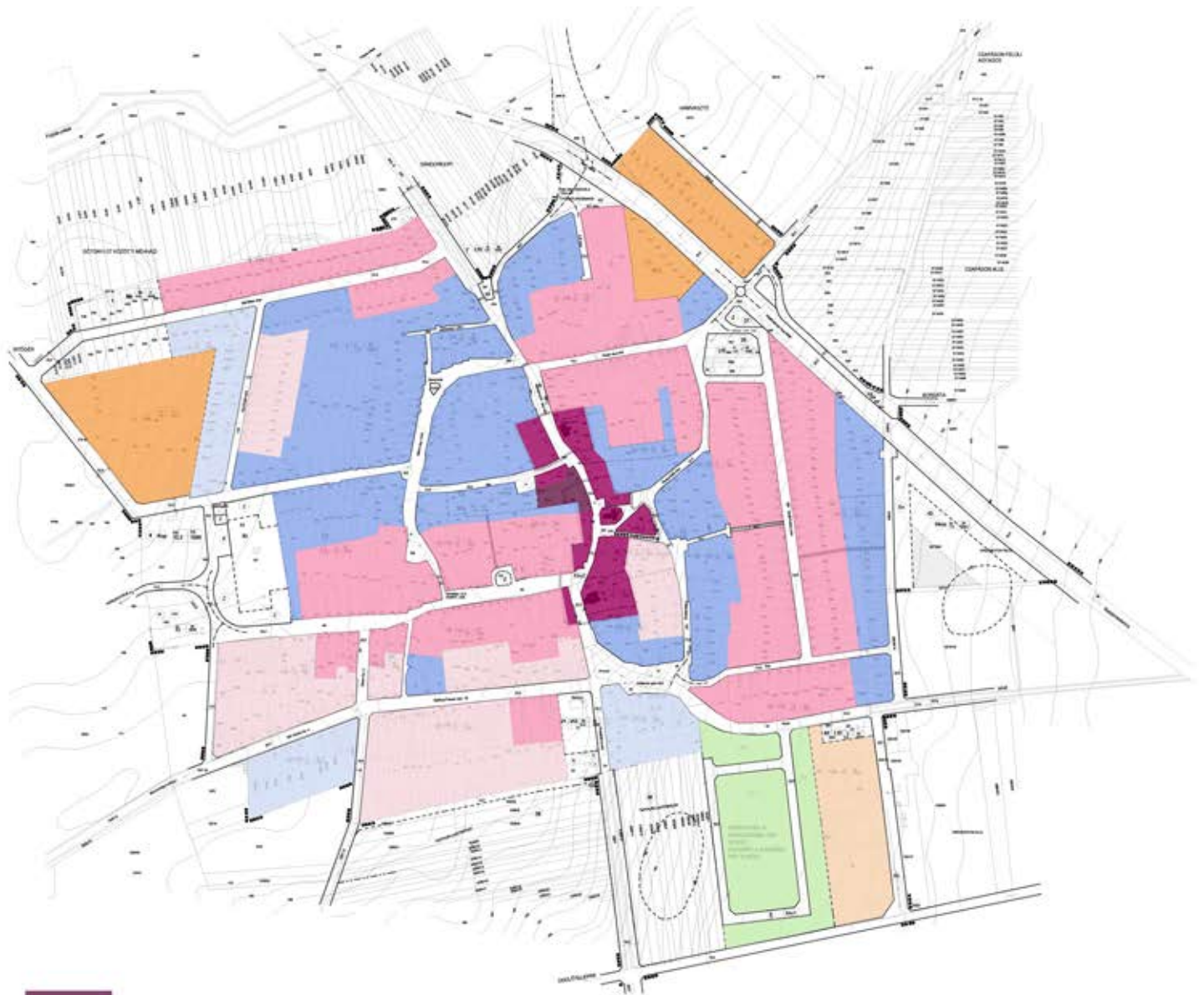
A belterületen és a zártkertekben, továbbá a községet közvetlen körülölelő részen, mint saját tulajdonán, - a lakosság háztáji gazdálkodást folytat. Néhány család kivételével mindenkinek van valamennyi földje.

Településképi karakter szempontjából az alábbi beépítési módokat különböztettük meg.:

- Történeti településrész
- Utcafronti beépítésű településrész
- Előkertes beépítésű településrész
- Zártkörű beépítésű településrész
- Vegyes beépítésű településrész
- Új beépítésű településrész
- Beépítésre nem szánt kertes mezőgazdasági terület
- Ipari - gazdasági terület
- Üdülőterület
- Tervezett kertvárosias lakóterület

A belterületen a településrészek lehatárolásánál figyelembe vettük az adott részre jellemző általános beépítési formát, az ott elhelyezett épületek jellegét, a településrész arculatát.

Káld község központi belterületi térképe

- Zárt sorú és történeti településrész
- Történeti településrész
- Utcafronti beépítésű településrész
- Előkertes beépítésű településrész
- Vegyes beépítésű településrész
- Új beépítésű településrész
- Beépítésre nem szánt kertés mezőgazdasági terület
- Ipari gazdasági terület
- Tervezett kertvárosias lakóterület

Káld község külterületi térképe

- Üdülőterület (zártkert)
- Belterület

Történeti településrész

Káldon a történeti településrész a Római Katolikus templom körül alakult ki. A Berzsényi utca 24. számától déli irányba haladva a Pusztalánci út 2.-ig tart. A központi belterületi térképen ez a terület felöllel 3 db műemlék épületet (Római Katolikus Templom, Gyógyszertár épülete, Maróthy kastély), 2 db exlege műemléki környezetet és 2db helyi védelemre javasolt épület.

A történeti településrészen meglévő műemlékek és helyi védelemre javasolt épületeket az örökségünk fejezetben már dokumentáltuk.

Utcafronti beépítésű településrész

Ezen a településrészen az épületek jellemzően oldalhatáron állnak, vannak konytolt, nyeregtetős és sátoztetős épületek is, részben tetőtérbeépítésű és padlástér beépítésűek. A Deák Ferenc utcában találhatunk szép, utcára merőleges gerincű, földszintes beépítést.

Az utcafronti nyeregtetős épületekre jellemző, hogy a gazdaságos térkihasználás miatt falazott oromzatúak, amely oromzaton az épület arányai és tér függvényében egy-két ablak néz az utcafrontra.

Az utcafrontos beépítésben jellemzően szimmetrikus homlokzatúak az épületek. Lábazatuk helyenként sötét, helyenként világos színűek. A homlokzatok általában világos színűek. A tetőfedés anyagai általában cserép és pala fedés. A bejárat általában az épület oldalsó homlokzatán teraszról vagy szélfogóról érhető el.

Javasoljuk a településrészen a meglévőkhöz illeszkedő épület elhelyezést, valamint mind stílusában, mind épületelhelyezés és magasság szempontjából igyekezzünk környezetbeillő épületet építeni.

Gondoljunk az épület külső megjelenésére, amelyhez a kerítés is hozzátartozik. Az épülettel együtt terveztsük a kerítést és a magasság, valamint a kivitel szempontjából a kerítés illeszkedjen az utcaképhez, színvilágában pedig az épülethez.

Előkeres beépítésű településrészes

Az épületek előtti előkert szerves kapcsolatot és természetes beilleszkedést biztosít az épületnek az utcán kialakított zöldterülettel. Ezáltal a tájjal és környezettel hangulatos összkép jön létre. Az épületek változatos tetőformával készülnek, lehetnek nyeregtetősek, akár sátoztetősek. A tetőfedés anyaga általában cserép, beton cserép. A homlokzatok általában világos és pasztel színűek, a lábazat túlnyomóan eltérő és sötétebb a homlokzattól, jellemzően lábazati vakolat vagy lábazati kőburkolat anyaggal. Javasljuk az egységes, harmonikus utcakép megőrzését, melyhez az épületeken kívül a kerítések is hozzá tartoznak, melyek magasságát őrizzük meg és a hagyományok szerint áttört kerítést alkalmazunk.

Zártsorú beépítésű településrész

A zártsorú településrész teljes egészében beleesik a történeti településrészbe. Ez egyben növeli is ezen beépítésű terület építészeti értékét. Ugyanis ezen a területen három műemlék, kettő műemléki terület és kettő darab helyi védelemre javasolt épület is található.

Vegyes beépítésű településrész

Ezen a településrészen az épületek jellemzően oldalhatárra épültek. Itt találkozunk az utcára merőleges nyeregtetős épülettel, sátoztetős épülettel, vagy kontyolt tető kialakítású épülettel is. Két fajta fajta beépítésű módot lehet megkülönböztetni. Az egyik az előkert nélküli utcafront beépítésű, a másik az előkertes kialakítású beépítésű mód. Az előkertek egyrészt egy átmeneti zónát képeznek a közterület és a magánszféra között. Másrészt csökkentik az utcazajt és a belátást is bizonyos értelemben korlátozzák. Egy szépen gondozott, növényekkel telepített előkert a ház díszé lehet, amely kiemeli az épület szépségét.

Új beépítésű településrész

Ezen a településrészen az épületek jellemzően előkertes beépítésűek. A többi településrészhez képest sűrű növényzet található az épületek körül, vagy az utcáfronton. Ezen növényzet jó telepítéssel kiválóan alkalmas a nyári hőséggel szembeni épületárnyékolásra. Az épületek tetőformája változatos, tagolt formájú. A homlokzatok általában világos színűek, a választott építőanyagok a kor követelményeinek és a jelenlegi igényeknek megfelelően korszerűek.

Beépítésre nem szánt kertés mezőgazdasági terület

Az SZ 1 szabályozási terven feltüntetett 4. 22. 23. tömbszámú kertés mezőgazdasági terület van a község belterületén, melyek a 33. oldalon látható térképen jelölve vannak. Ezeken a területeken a növénytermesztés és állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos termékfeldolgozás és tárolás építményei helyezhetők el. Itt új házat nem lehet építeni a főútvonal miatt, és nincs kiépítve a víz és a csatornahálózat sem.

Ipari gazdasági terület

Az SZ 1 szabályozási terven feltüntetett 41. számú tömbön 29/3 és 28 hrsz számon lévő terület. Itt jelenleg autóbontással és alkatrész kereskedelemmel foglalkozó vállalkozás működik.

A Gip jellel ellátott területek a T4 sz. szerkezeti terven a Szita major és a Lajos major területe. A területen a nagyüzemi állattartás, feldolgozás, terménytárolás létesítményei, szociális és igazgatási épületek és szolgálati lakások helyezhetők el.

Tervezett kertvárosias lakóterület:

A lakóterület a 39-es tömbszámú belterületen valósulna meg. A még csak koncepció terven létező beruházás két ütemben valósítaná meg a fejlesztést. Az elsőben a 145 lakásos társasház rész, a második ütemben a 51 többnyire családirészes rész jönne létre. A területen létrejönne szálló, fürdőház, sportlétesítmény.

Zártkert (tervezett üdülőterület)

A község településrendezési tervében egy terület van kijelölve zártkertként. A zártkert a külterületen található. Jelenleg a területen mezőgazdasági művelés folyik. A zártkertben döntően szőlő - gyümölcs-termesztés és konyhakerti növénytermesztés folyik. Az üdülőövezet kialakítása még nem kezdődött el.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A kézikönyv fejezete segítséget szeretne nyújtani azoknak, akik építkeznek, felújítanak vagy csak a környezetüket szeretnék rendezni, hogy a településkép szép, egyedi vonásai megőrzésre kerüljenek, hogy a természeti és épített környezet egymással harmóniában legyen.

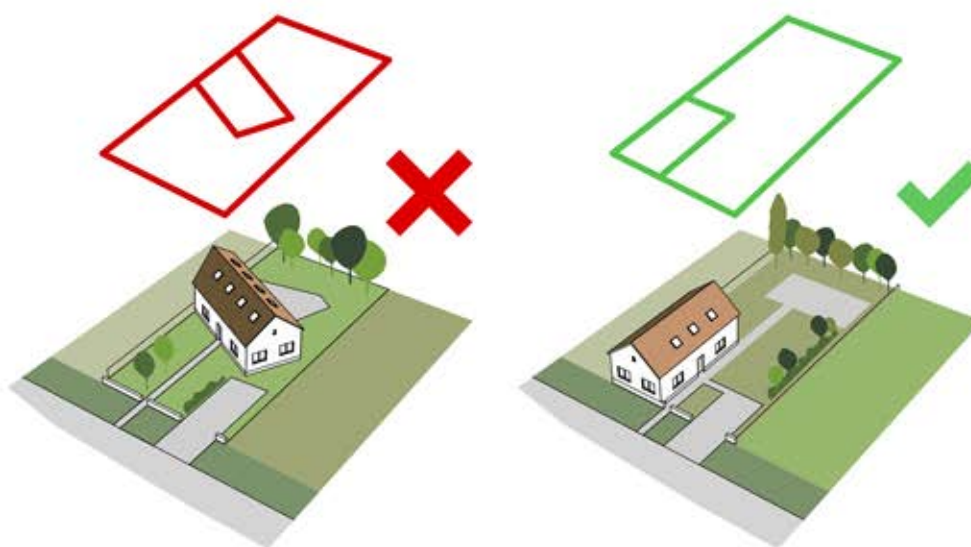
TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

Javasoljuk, a területen megőrizni a beépítés hagyományos jellegét, a szomszédos épületek tetőformájához illeszkedő (oromfalas, vagy kontyolt tetőforma) tetőalakítását, a külső homlokzaton lévő nyíláskiosztás ritmusát és arányát, a párkányok és vakolat minták elhelyezését és követését. A meglévő épületek megőrizendők és csak gazdasági számításokon túl is indokolt műszaki avultság esetében legyenek elbonthatók. Az esetlegesen elbontandó épületről célszerű részletes felmérési rajz és fényképes dokumentáció készítened. Védett vagy helyi védelemre javasolt épületen:

- Toronyszerű tetőalakítás nem javasolt
- Védett területen látványt zavaró építmény utcai homlokzaton nem javasoljuk (parabola, klíma, parapet - konvektor, stb.) - Nyílások kialakításánál több kisebb nyílás létesítened
- Utcai homlokzaton erkély, loggia kialakult állapot kivételével létesítése nem javasolt
- Tetőfedés anyagaként a hagyományos cserépfedés színárnyalatoktól eltérő színű héjanyag alkalmazása nem javasolt (pl: zöld, szürke, fekete)
- A homlokzaton a kialakult építészeti hagyományokkal összhangban lévő párkány, tagozat létesítése javasolt, a meglévő megtartandó, helyreállítandó
- Közterületeket, azok burkolatát a kialakult környezeti kép jellegzetességeinek és karakterének megtartásával ajánlott kialakítani.

TELEPÍTÉS

A történeti településrészen a családi házak telepítése jellemzően utcafrontal párhuzamos, vagy zárt sorú, néhány oldalhatáron álló épület is megtalálható, de ezek esetében kerítéssel megoldott az egységes zárt utcafront, amely a történeti településrészt sajátossága. Javaslunk ezen településrészen ezt a sajátosságot a jövőben is megőrizni. Előkert kialakítása nem javasolt. Az épületek utcára merőleges vagy párhuzamos elhelyezése követendó.

MAGASSÁG

Káld történeti településrészén a családi házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Káld történeti településrészének utcaképébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

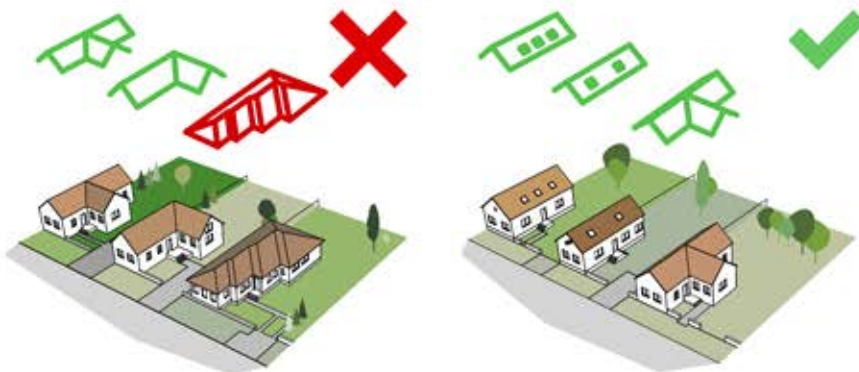
Káld történeti településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Káld történeti településrészének utcaképébe.

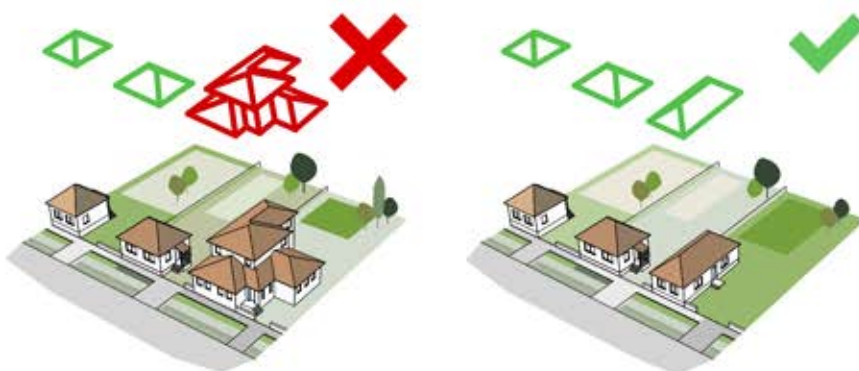

TETŐFORMA

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

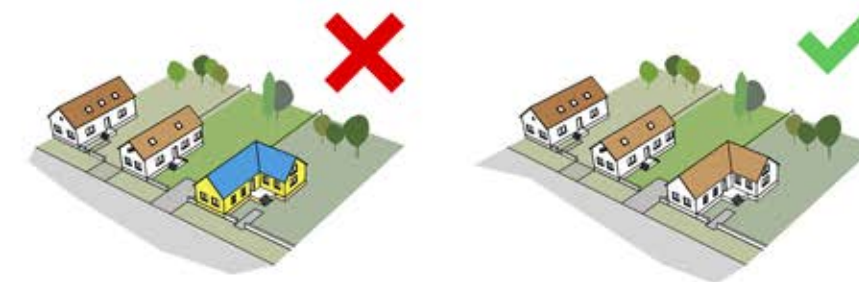

Amennyiben az építési telek körül sátoztetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEK)

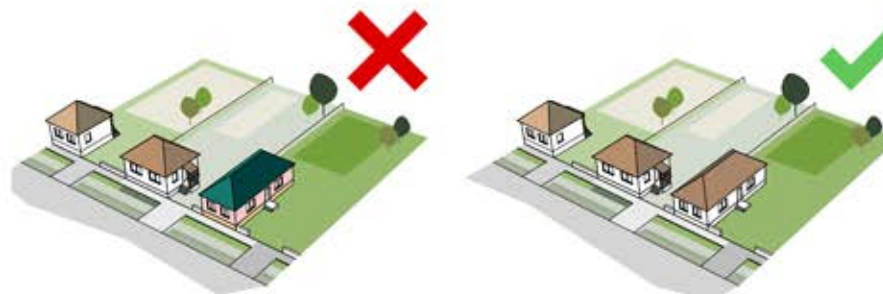
Káld történeti településrészének homlokzati színvilágára a fehér és sárga színek árnyalatai jellemzőek.

A tetőfedések anyaga cserépfedések, elvétve megtalálható palafedés, színei a halvány vöröses-től a barna szín árnyalatáig figyelhetők meg.

A lábazati színvilág egy árnyalattal sötétebbek a vakoltnál, de összképet alkotnak az épületen.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal.

Ezen irányelvek követése javasolt. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazatok alkalmazását.

KERÍTÉS

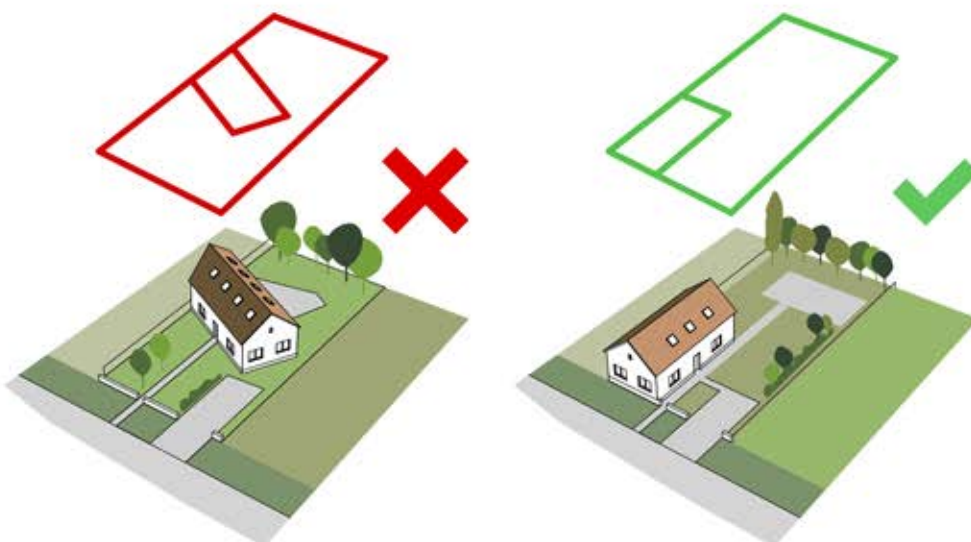
A történeti településrészen jellemzően zárt kerítések jellemzőek. A zárt utcakép kialakulásához nélkülözhetetlen volt, mivel megtalálhatók zárt sorú, de ugyanakkor oldalhatáron álló épületek is. Javasoljuk ezt a megoldást követni, hogy az értékes utcakép látványa megmaradjon.

UTCAFRONTI BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Az utcafronti beépítésű településrészen az épületelhelyezés oldalhatáron álló. Tartsuk meg ezt a telepítést, ezen a településrészen ne építsünk ikres, szabadonálló, vagy zárt sorú épületeket.

MAGASSÁG

A településrészen szinte egyforma épületmagasságokkal találkozunk, földszint+padlásteres családi házak alkotnak utcaképet. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná, a túl alacsony épület pedig megbontaná az utca ritmusát.

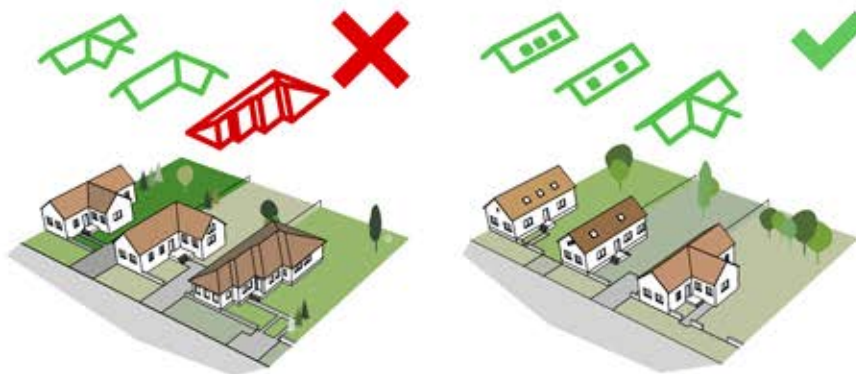
TETŐHAJLÁSSZÖG

Az utcafronti beépítésű településrészen a tetőhajlásszög szinte egyforma. Jellemzően a területek azonos szélességűek. Nem jellemző a lapostető és az alacsony hajlásszögű tető, így javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőkhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

Az utcáfronti településrészen az utcára merőleges nyeregtető, sátoztető, kontyolt tető a jellemző. Nem jellemző az összetett tetőidom.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEK)

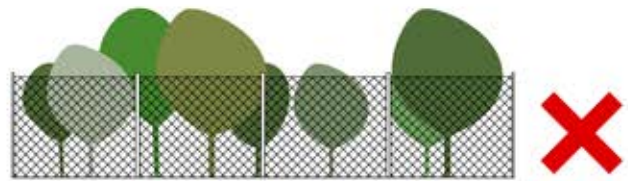
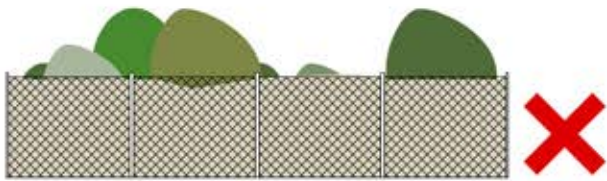
A településrészen sárgás fehérés árnyalatú házak épültek, jellemzően paszteles színeket használva. Jellemzően az elütti színű lábazat és több esetben az ablakkeretezést is kiemelik más színnel vagy anyaggal készült díszítéssel. Kerüljük a túl élénk rikító színek használatát, mert zavarossá válik az utcakép és tájidegen.

A tetőfedés anyaga pala és cserépfedés. A színe a szürkétől a vöröses színig terjed. Nem terjedt el a fémlemez fedés, ennek használata nem ajánlott.

KERÍTÉS

A településrészen utcafronti beépítés alakult ki, a kerítések így az oldalkert előtt találhatóak. A kerítés típusok vegyesek. A nyitott áttört kerítéstől a zárt-falazott kerítésig megtalálható minden forma. A kerítések színvilága is eltérő, előfordul olyan amely az épülettel összképet alkot. A drótfonatos kerítés nem jellemző az utcára. Az újonnan épített kerítésekre ajánljuk az épülettel való összkép megvalósítását.

ELŐKERTES BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Az épületek elhelyezése jellemzően előkerttel történt. Az előkertek egyrészt egy átmeneti zónát képeznek a közterület és a magánszféra között, másrészt csökkentik az utcáját és a belátást is bizonyos értelemben korlátozzák. Egy szép gondozott, növényekkel telepített előkert a ház díszé lehet, amely kiemeli az épület szépségét.

MAGASSÁG

Az épület magasságok változóak, vannak földszintes-padlásteres és földszintes-emeletes épületek is.

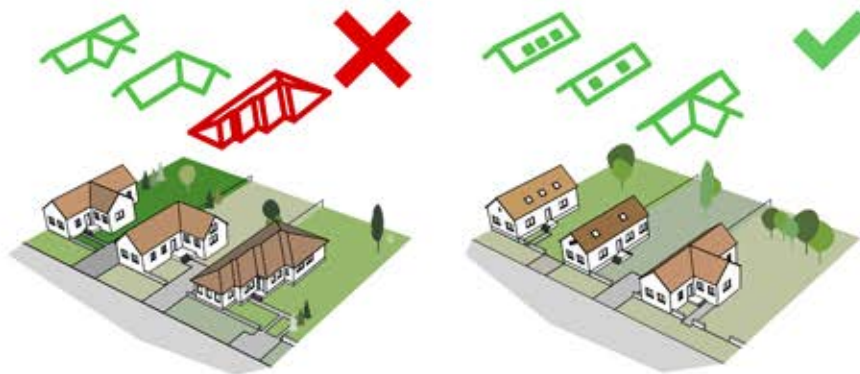
TETŐHAJLÁSSZÖG

Az előkertés beépítésű településrészen a tetőhajlásszög szinte egyforma. Jellemzően a területek azonos szélességűek. Nem jellemző a lapostető és az alacsony hajlásszögű tető, így javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőkhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

Az előkertés beépítésű településrészen vegyes tető kialakítás figyelhető meg, utcára merőleges és párhuzamos nyeregtetők, sátoztetők, és kontyolt tetők egyaránt megtalálhatóak. Nem jellemző az összetett tetőidom.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEK)

A településrészen sárgás fehérés árnyalatú házak épültek, jellemzően paszteles színeket használva. Jellemzően az elűtő színű lábazat, lábazati vakolat, vagy lábazati kőburkolat kialakítással, és több esetben az ablakkeretezést is kiemelik más színnel vagy anyaggal készült díszítéssel, de előfordul, hogy a lábazattal azonos színű ablakkeret színt alkalmaznak az összhang kialakítása érdekében. Kerüljük a túlélénk rikító színek használatát, mert zavarossá válik az utcakép és tájidegen. A tetőfedés anyaga pala és cserépfedés. A színe a szürkétől a vöröses színig terjed. Nem terjedt el a fémlemez fedés, ennek használata nem ajánlott.

KERÍTÉS

A településrészen jellemzően előkertes az épütelhelyezés, így a kerítések az épület előtt a telek teljes szélességében végigfutnak. Jellemzően a kerítések falazott lábazattal és oszlopokkal készültek, a kerítésmezőket pedig leginkább fa, vagy esetleg áttört fém betétek töltik ki. A már kialakulthoz illeszkedő kerítéstípust válasszunk, kerüljük ezen a részen a teljesen zárt kerítést, engedjük a kert szépségeinek bemutatását.

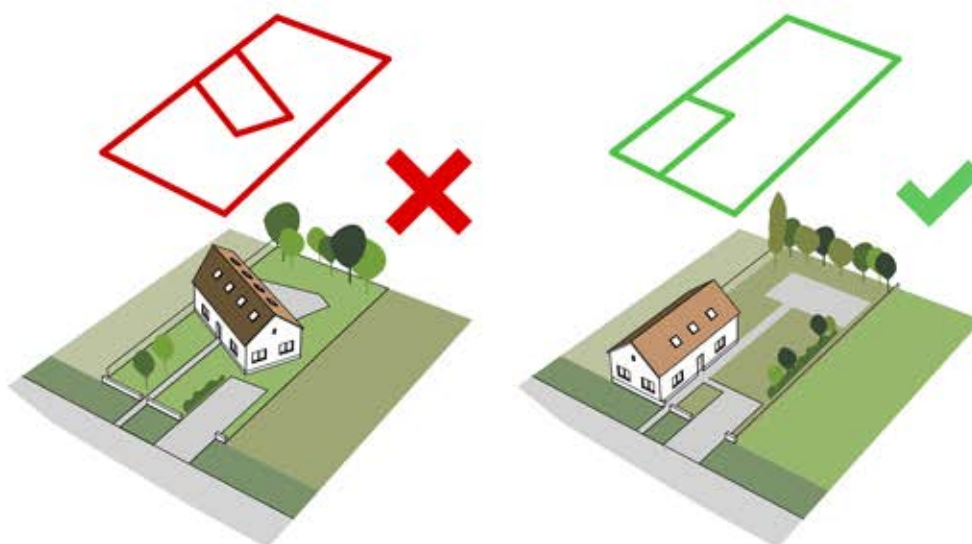

VEGYES BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A vegyes beépítésű településrészen a telepítés jellemzően oldalhatáron álló. Nem alakult ki zárt sorú, szabadon álló beépítés.

Továbbra is őrizzük meg ezt a telepítést. Nem javasolható a zárt sorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné. Az oldalhatáron álló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növénytávval elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik, vagy a lakóház kertkapcsolatát a hátsókert felé nyitva egy átmenetet képez a zárt térből a természeti környezetnek.

MAGASSÁG

A település utcaszakaszain nagyjából egyforma épületmagasságokkal találkozunk, a ritkán előforduló emeletes épületeket leszámítva kizárólag földszintes - padlásteres épületekkel találkozunk. A meglévő épületek mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A vegyes beépítésű településrészen a tetőhajlásszög nagyjából egyforma, jellemzően egymáshoz közeli szők tartományban mozog a hajlásszög. Nem jellemző a lapostető és javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A magastetős épületek építése nemcsak településképi szempontból, de a hagyományok őrzése miatt is javasolt.

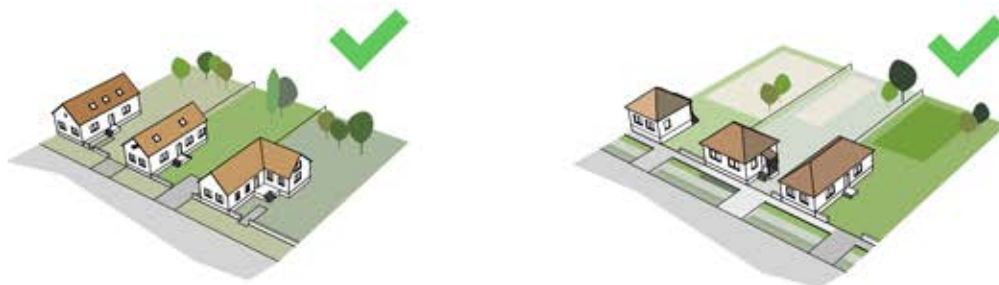
A településrészen nem elterjedt a túl alacsony és a túl meredek tetőhajlásszög. Javasolt ennek a tendenciának a megőrzése.

TETŐFORMA

A vegyes településrészen a tetőforma is változatos, megtalálható az utcára merőleges nyeregtető, valamint a sátoztető és a manzardtető, valamint az összetett tetőidom is. Nem alakult ki lapostető és továbbra se válasszuk ezt a tetőformát.

Kíváncsok az ilelszkeés vizsgálata, amennyiben az építendő épület körül utcára merőleges nyeregtető van, akkor próbáljuk azt követni.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEK)

A vegyes beépítésű településrészen jellemzően elütő színű, sötétebb lábazat, világosabb pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát. A nagyon kirívó színek nem illenek a településképhez, nem tud harmonikus szép utcakép kialakulni.

Anyaghasználat szempontjából jellemzően a vakolt, a homlokzaffestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natúr cserép, valamint pala fedés a jellemző. Kerüljük a kirívó színek, a fém héjazatok alkalmazását.

KERÍTÉS

A vegyes beépítésű településrészen kerítések szempontjából nem egységes, megtalálhatók falazott zárt kerítések, áttört zárt lábazatos kerítések, valamint teljesen áttört kerítések. Anyaguk szempontjából Beton, téglák, fém és fa kerítések vannak a területen. Javasoljuk új építés esetén a kerítés környező utcaképbe való illeszkedő megjelenését mind anyaghasználat, mind szín tekintetében.

ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Az új beépítésű településrészen előfordul szabadonálló és oldalhatáron álló beépítés is, ugyanakkor kivétel nélkül előkertes kialakításúak. Az előkert kapcsolatot teremt az utcai zöldterülettel. Javasoljuk ezen telepítés megőrzését, az ikres és zárt sorú beépítés nem javasolt a kialakult utcakép megőrzése érdekében.

MAGASSÁG

A településrészen szinte egyforma épületmagasságokkal találkozunk, földszint + tetőtérbeépítéses családi házak alkotnak utcasort és utcaképet. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná, a túl alacsony épület pedig megbontaná az utca ritmusát.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Az új beépítésű településrészen a tetőhajlásszög szinte egyforma. Nem jellemző a lapostető és az alacsony hajlásszögű tető, így javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

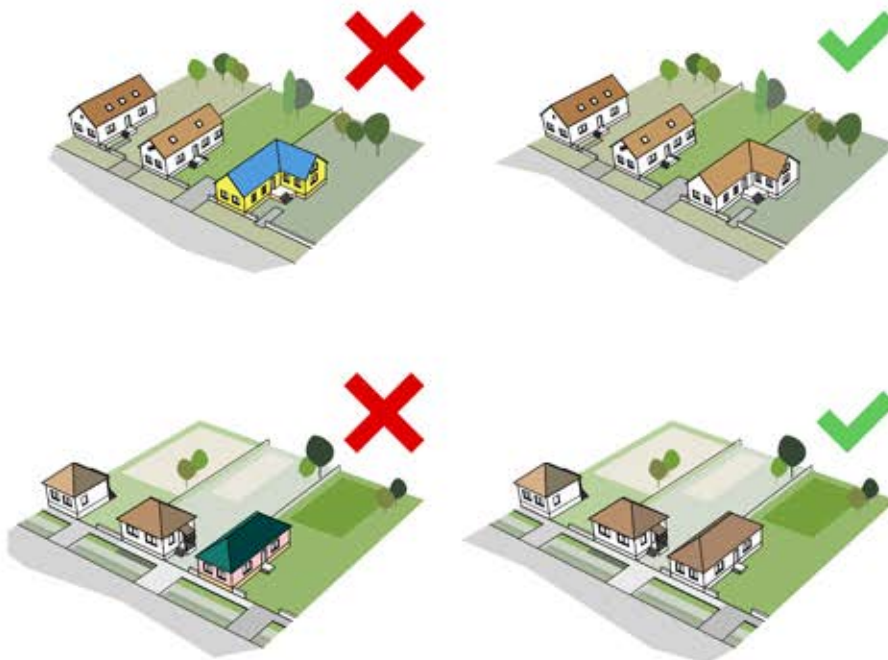
Az új beépítésű településrészen a tetőformák változatosak, megtalálhatóak utcára merőleges és utcával párhuzamos nyeregtetők, konytolt tetők és összetettebb formák. Nem alakult ki sátoztető, mazarztető így javasoljuk a kialakult tetőformák használatát.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEK)

Az új beépítésű településrészen színesebb épületek épültek, de jellemzően paszteles színárnyalatokat alkalmazva. Jellemző az elűtő színű lábazat és több esetben zsalugátetek teszik színesebbé a homlokzatot, ugyanakkor egy-két helyen a lábazatról felfutó lábazati kőburkolat díszíti. Az ablakok körüli díszítés nem jellemző ezen a területen. A tetőfedés anyaga cserép betoncserép, színe a halvány vöröstől a sötétbarna színig skálázódik.

Nem terjedt el a fémlemez fedés, nem javasoljuk ennek az anyagnak a használatát, mert erre a területre nem jellemző

KERÍTÉS

Az új beépítésű településrészen jellemzően előkertes az épületelhelyezés, így a kerítések az épület előtt a telek teljes szélességében végigfutnak. Jellemzően a kerítések falazott lábazattal és oszlopokkal készültek, a kerítésmezőket pedig leginkább fa, vagy esetleg áttört fém betétek töltik ki. A már kialakult-hoz illeszkedő kerítéstípust válasszunk, kerüljük ezen a részen a teljesen zárt kerítést, engedjük a kert szépségeinek bemutatását.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET

Ezekon a területeken a növénytermesztés és állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos termékfeldolgozás és tárolás építményei helyezhetők el. A mezőgazdasággal életvitel szerűen foglalkozók lakóházat is építhetnek. Továbbá javasoljuk, a helyi építési szabályzatban foglaltak figyelembe vételét.

ÉPÜLETRÉSZLETEK

Tekintettel arra, hogy a fő karakteri elemek szinte minden településrészen megtalálhatók, ezért a részleteket a teljes településre nézve vizsgáljuk.

TORNÁCOK, TERASZOK

Káldon a tipikus, hagyományos ámbitusos házakból alig maradt fenn, a belterületen is csak 1 darabbal találkoztunk. A tornác végigfutott az épület teljes hosszában előlről és oldalt is lehetett nyitott, vagy előlről zárt, átmeneti zónát képezve a kert és a ház között. Az alátámasztó oszlopok falazott díszítés nélküliek voltak. Az ámbitusoka belterületi lakóépületekre voltak jellemzőek, azonban az átalakítások, átépítések során javarészt befalaztát és beépítették azokat.

Az újabb építésű házaknál inkább az épületek előtti teraszos megoldást alakították ki, amely kapcsolatot biztosít az épület és a környezete, vagy udvar között.

Az újabb építésű házaknál, ahol a padlóvonal magasabbra került mint a tornácos házaknál volt a tornác szerepét átvette a terasz. A terasz inkább az előtér szerepét tölti be. Tipikusan az udvari homlokzat felé alakították ki, de előfordult az utcai homlokzathoz kapcsolódó elhelyezése is. A terasz lehet fedett és nyitott is. A fedett terasz az épület bejáratánál egy átmeneti zónát képez, így elkerülhetjük a belső tér hirtelen lehűlését télen, és ugyanennek jótékony hatása nyáron is érződik, amikor a forróság nem árat a lakásba.

AJTÓK, ABLAKOK

Az ajtók és ablakok jelenti a világosságot, a fényt, a kapcsolatot a külvilággal. A nyílászárók is fejlődéstörténeten mentek át, az idők alatt sokat változtak. Kezdetben az ablakok kicsit, kétszárnyú, biztonsági okból beépített rácsú ablakok voltak, majd a ház növekedésével az ablak is növekedett.

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt, tömör épülettömeget ezzel nyitjuk meg, ez teremti kapcsolatot a külvilággal.

Régebben a sötétebb nyílászárók (barna, zöld) voltak elterjedve, majd egy időben fehér nyílászárók épültek be. Az újabb időkben sokan cseréltetik a nyílászárókat műanyagra, melyek általában fehérek, csak néhány fautánzáttal találkozunk. A régebbi épületeknél javasoljuk az eredetihez hasonló fa nyílászáró beépítését, mert így a ház hangulata, jellege megőrzésre kerül. Javasoljuk a ház tömegéhez és színvilágához megválasztani a nyílászáró színét, lehetőleg hagyományos színek (fehér, barna, oljázöld) alkalmazásával. Az utca homlokzaton érdemes a sötétítésen és napvédés módját is jól megválasztani, mert egy-egy spaletta, redőny, zsalugáter a ház díszé lehet.

A régi típusú ablakok jellemzően kétszárnyúak, felül bevilágító ablaküveggel. Sokszor az ablaktokot díszítették faragták.

Egyes épületeknél az ablak díszesebb, sokszor kerettel, stukkóval, dístéglával, vagy természetes kő burkolattal vették körbe.

Árnyékolás szempontjából hasznos és praktikus az ablak elé helyezett külső spaletta fából.

A polgári épületeknél az ablakok általában nagyobbak, díszesebbek. Sokszor az ablakokat kerettel, stukkóval díszítik.

A modernebb épületek nyílászárói megnövekedtek és leggyakrabban már műanyag nyílászárót építenek be.

Az ajtók a külvilág felé nyitják meg a házat, ugyanakkor a magánszférát le is zárják. Sokszor homlokzatokon ajtókkal nem találkozunk, csak a bejáratú kapu enged be az udvarra és sok esetben hátulról a kert felé nyílik a bejárat. A kapu egyszerre elválaszt és beenged, szimbólikus jelentésű.

Sok esetben az ajtó a ház ékessége is lehet.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Jellemzően a régi típusú házakat meszelték és a fertőtlenítés miatt is leggyakrabban fehér színűek, míg a lábazat eltérő sötét színű. A homlokzat anyagaként a kőporos vakolat terjedt el fehér, vagy sárgás, drappos színvilággal. A modernebb épületek homlokzatfestékkel felületkezelték és jellemzően sárgás színekkel színezik.

Javasoljuk a visszafogott színvilág alkalmazását, kerüljük a túl erős rikító színek használatát.

RÉSZLETEK

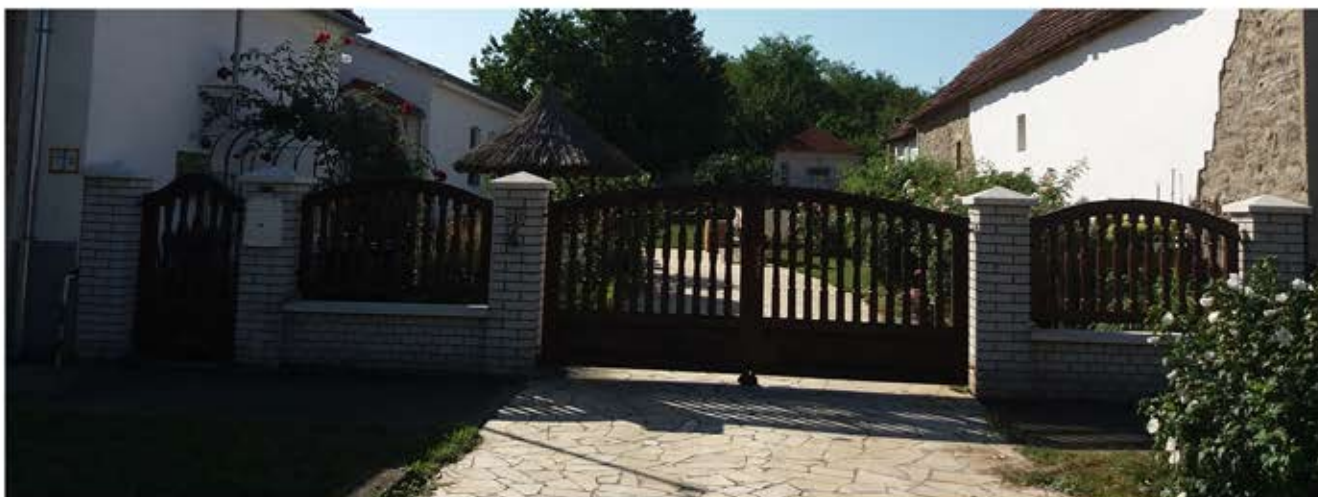
Az épületek díszei, értékei a részletek, melyek egy-egy homlokzati stukkót, ablakkeretezést, vagy éppen nyílászáró részletet, tornác oszlopot jelentenek. Ezek nélkül a részletek közül az épület egy lenne a sok közül, de ezek az apró díszítések teszik igazán egyedivé a házakat.

Egykor a díszített oromzatok nagyon beszédesek voltak. A csipkézett díszítések elárulják, hogy igazi mestermunka volt egy egy szépen díszített oromzat elkészítése.

KERÍTÉSEK

A kerítések Káldon többfélék, azonban utcán belül magasságuk közel azonos és áttört kivitelűek. Anyaghasználat szerint találkozunk fémkerítéssel, falazott vagy beton lábazatú fémkerítéssel, de megfigyelhetünk olyan kerítést, ahol a beton lábazatot és oszlopok között fa pallók töltik ki. Kerítésünk lehetőleg áttört, az épülethez illő színvilágú és a szomszédos kerítésekhez alkalmazkodó magasságú legyen.

KERTEK

A kertes családi házaknál a ház elengedhetetlen tartozékai a kertek. A kertek egy része pihenőkert füvesítéssel, néhány bokorral cserjével.

A kertek másik nagy típusa a konyhakert, mely a család számára a mindennapok zöldségeit, gyümölcseit biztosítja.

Kertünk művelésénél a harmóniára, legyen esztétikus a kert kialakítása.

5.2. KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK

A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, jellemző homlokzatmagassághoz, tetőformához. A rendezett utcakép a település dísze. Nagyon fontos a gondozott utcák, terek látványa, mert ettől élhető és szerethető egy település. gondosan válogassuk ki és ápoljuk az utcákon, tereken lévő növényzetet, mert ez egyúttal, az ott lakók környezetük iránti igényességét is jelenti.

UTCÁK, TEREK

Jó ötletekkel, egyedi díszítéssel különös hangulat varázsolhatunk az utcának. Nemcsak a komfortérzetünk lesz ezáltal jobb, hanem így érezhetjük otthonosnak és igazán magunkénak a települést.

Sokszor a kerítés előtti közterületet ápolják, gondozzák, így az épületük környezetbe illesztése sokkal szebb, egy kultúrált esztétikus települési környezet jön létre.

A köztérvilágítás fontos elemét képi egy település élhetőségének. Az utcák és terek köztérvilágításának lakosságbarát működéséhez az alábbi pontoknak ajánlott megfelelnie.:

El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

- A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

- Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a $0,3 \text{ cd/m}^2$ fényssűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

- Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

6. JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK

ÉPÜLETEK

A jó példák között néhány olyan káldi példát emelünk ki, mely épületek környezetbe illők, visszafogott színvilágukkal nem tűnnek ki, azonban harmonikus megjelenésük, rendezett környezetük, több esetben a településre jellemző anyaghasználatuk és formai megjelenésük példaértékű.

Sok esetben nemcsak az új épületek lehetnek szépek, hanem a több évtizeddel ezelőtt épült akár típusépület is lehet jó példa, ha karban van tartva, rendezett és a környezetével együtt egy kellemes települési környezetet mutat.

Zöldterületek

Káld belterületén viszonylag kevés zöldterület található. Ezek a következők: Játsszótér területe: Temető előtti és mögötti terület, továbbá a sportpálya. A telekosztásokból illetve a telkek hosszúságából következően sok telek nagy zöldterülettel rendelkezik, amelyet különböző módon hasznosítanak is. Így például konyhakerti növénytermesztés, vagy telken belüli zöldövezeti pihenőterületnek.

Játsszótér

Temető előtti zöldterület

További zöldterületek a település külterületén találhatók. Ezek a Farkas-erdő és a Káldhoz tartozó zárt-kert.

A Káldhoz tartozó zártkertről korábbi fejezetünkben már írtunk (II.fejezet 14.old.). Az ott folytatott mezőgazdasági (szőlő-, gyümölcs termesztésen és konyhakertészen kívül) - természeti adottságánál fogva - kiválóan alkalmas pihenésre, kikapcsolódásra.

A Farkas-erdő sok más értéke mellett jól szolgálja akár a helybeliek mintpedig túristák kikapcsolódását pihenését. Az erdő az Országos Kéktúra útvonal nyomvonalának túrisztikai fejlesztéseit is szolgálja. Nevezetességeiről a 3. fejezetben részletesen írtunk.

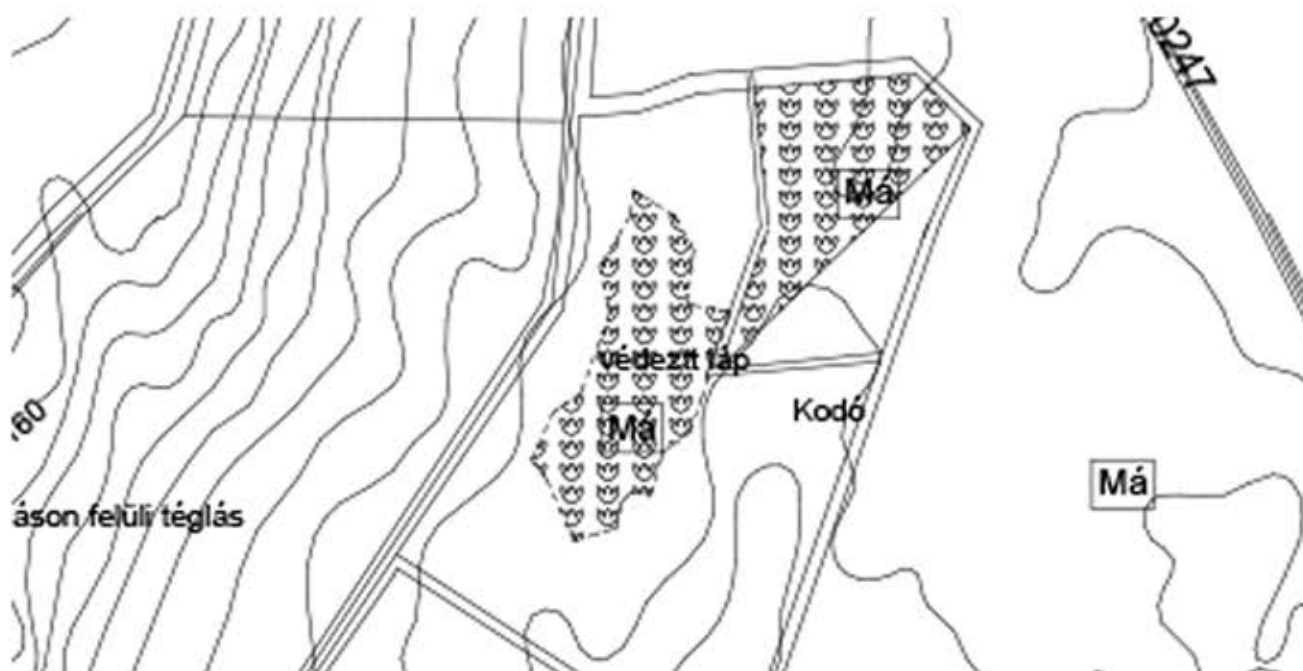
Új növények telepítésénél figyelembe kell venni a 1143/2014. EU az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló rendeletet.

Láp:

Káldon található láp EOV koordinátái:

X: 205570,948661

Y: 500533,253392

Külterületi térkép

Műholdkép

7. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Káldon a sajátos építményfajtákhoz soroljuk a reklámhordozókat, a közterületi hirdetőfelületeket, és egyéb minden mástól különböző építményeket.

A településen szűk értelemben vett reklámhordozó felület nem található, hirdetőtáblával viszont rendelkezik. Amennyiben a közeljövőben reklámtábla mégis elhelyezésre kerül az legyen környezetbe ilő, lehetőleg természetes anyag használatú és illeszkedjen harmónikusan a környezetbe.

Római Katolikus templom történet ismertető táblája

Hirdetőtábla

A külterületen a Farkas-erdő kapuja és az erdő ismertető táblája egyszerre figyelemfelhívó és környezetbarát.

A posta mellett állított székelykapu.

Köztéri kerek kút.

Scherg Lőrinc kilátó ismertető táblája

A reklámfelületek ne legyenek rikító színűek és villodzó neon táblák, hanem lehetőleg a homlokzathoz illő cégeket válasszunk. Egy-egy stílszerű, jól megválasztott felirat legalább olyan figyelemfelkeltő, mintha tájidegen hivalkodó táblát választanánk, ugyanakkor esztétikusabb és tájba, környezetbe illeszthető. A reklámhordozók kihelyezéséről, annak módjáról a településképi rendeletben foglaltak az irányadók.

A műszaki berendezések telepítése során legyünk körültekintőek, a klíma kültéri egységét lehetőleg a hátsó homlokzaton helyezzük el és a parabola antenni se képezzen utcaképi elemet.

Külterületen a táji, természeti környezet megőrzése miatt ne helyezzünk el reklámtáblákat.

Megrendelő

Káld Község Önkormányzatának Képviselő Testülete

Készítette:

SZ&SZ ÉP. BT.

Ügyvezető: Szűcs Csaba

Szűcs Ferenc okl. építészmérnök

konzulens: Papp Lajos okl. építészmérnök

Főépítész:

Szűcs Ferenc

Felhasznált irodalom:

- Káld község honlapja
- Hatályos településrendezési terv
- Magyarszéphely minta településképi arculati kézikönyv
- Ábragyűjtemény Lechner Tudásközpont TAK egyeztető felület
 - Varga Eszter, Simon Levente: Káld értékei
- Balogh István: Káld község története 1000-2000

A fényképfelvételek:

2017. augusztus hónapban készültek

Készült:

2017. augusztus-szeptember